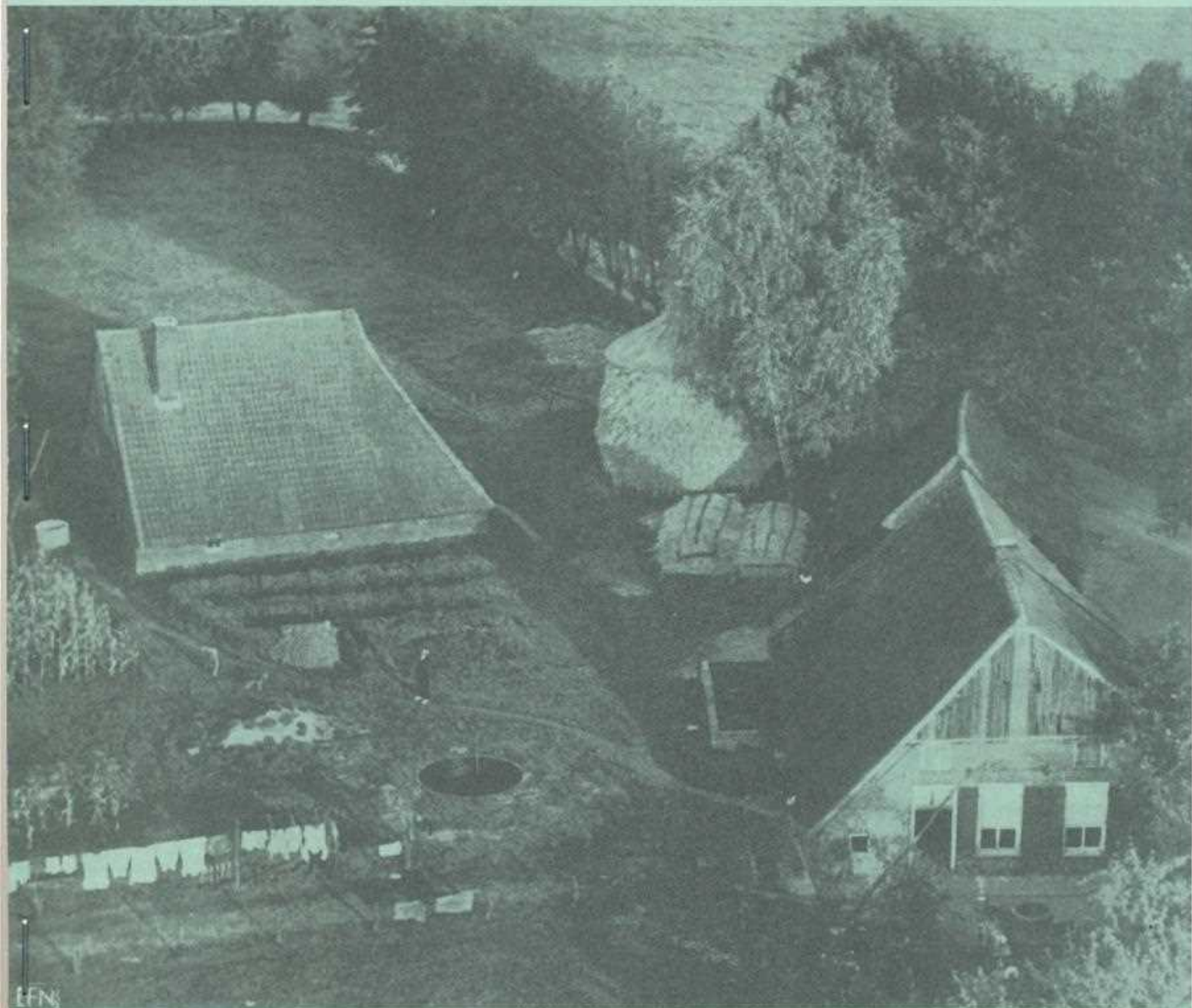

de lichte voorde

periodiek van de
vereniging voor oudheidkunde te lichtenvoorde.

EFNS

Voor Meester Bernard Andries Roelvink, notaris te Aalten, in presentie der nage-
noemde getuigen verschenen:

De Heer Jan Bernard du Pré, zonder beroep, wonend te Bredevoort, en Antoni
Doornink, landbouwer, wonende in Vragender, gemeente Lichtenvoorde, die verklaar-
den, verkocht te hebben en alzo bij deze Acte in vollen en vrijen eigendom, over
te dragen met belofte van vrijwaring aan:

Jan Hendrik Steenkamp, landbouwer, wonend in Vragender, gemeente Lichtenvoorde,
die mede voor mij, notaris is verschenen en inkoop verklaard te accepteren:
Het bouwplaatsje Diekert, gelegen in de buurtschap Vragender gemeld, met alle
zijne bij en aangehorigheden, kadastraal te Lichtenvoorde bekend in Sectie C, num-
mers 242, 244, 654, 686, 896, 1347, 1346, 2012, 2013, 2037 tot en met 2041, 2060,
2283, 2284, 2419 en 2649, samen groot dertien hectaren achttien aren. Een perceel
veengrond op het Kolenbergervaen IN DE GEMEENTE Lichtenvoorde, kadastraal te
Lichtenvoorde bekend in Sectie C, oostelijk deel van nummer 1936 ter grootte van
negen en vijftig aren zeventig centiaren, behoorlijk op het terrein afgedeeld,
door entekenen aangeduid en waarvan aanwijzing in loco zal geschieden.

De hiervoren genoemde kadastrale nummers behoorden in eigendom aan
Comparant verkoper du Pré, except 't gemelde nummer 2649, hetwelk slechts alleen
aan Comparant verkoper Doornink toebehoorde.

Zulks onder voorwaarden, dat de koper zijn gekochte met al de daaraan verbonden
lusten en lasten vanaf één Januari aanstaande zal kunnen aanvaarden in gebruik
en genot. -

Dat de koopprijs is groot drieduizend gulden, waarop bereids door den
koper is betaald vijfhonderd gulden aan Comparant verkoper Doornink, die ver-
klaart zijn deel in de kooppenningen ontvangen te hebben en waarvan hij bij deze
kwieteert, terwijl de resterende tweeduidend vijfhonderd gulden voorhands niet
in contanten zullen worden uitbetaald en welke ten behoeve van Comparant verkoper
du Pré in het in dezen verkochte bouwplaatsje Diekert, en veengrond zullen
gevestigd worden met hÿpothecaer verband en wel onder de volgende voorwaarden
en bedingen:

Dat de koper schuldenaar op gemelde som vijftweeduizend vijfhonderd gulden
vanaf den eersten Januari eerstkomende zal moeten verrenten met vier percent's
jaars zijnde alzo het eerste jaar rente verschenen één Januari achttienhonderd
zeven en zeventig, en zoo vervolgens jaarlijks op dien tijd tot de erlegging

van het kapitaal toe welke erlegging ten allen tijde zal kunnen en moeten plaats hebben, bij aldien van zijde des schuldenaers, daartoe drie maand tevoren behoorlijk los of opzage is gedaan, terwijl bij prompte rente betaling van zijde des Crediteurs geen opzage van het kapitaal kan worden gedaan, zulende echter bij niet behoorlijke rentebetaling hetzelfde regt van aanzage tot erlegging van gezegden Crediteur zijn toegekend.

Dat gezegd verhypotheekeerde zonder toestemming des Crediteurs niet zal mogen worden verkocht, vervreemd of voor langer dan een jaar mag worden verhuurd. En in geen geval vooruitbetaling van huurpenningen mag worden bedongen. Dat gezegde verhypotheekeerde voortdurend in eene geacrediteerde Brandwaarborg Maatschappij zal moeten verzekert worden en blijven en daarvan jaarlijks bij de betaling der verschenen rente zal moeten bewijs geleverd worden. terwijl in geval van brand of schade de assurantie-penningen in plaats dezer onderzetting zullen treden Conform Artikel 297 van het Wetboek van Koophandel. Dat bij gebreke van behoorlijke betaling der verschuldigde renten of van voldoening van het geleende kapitaal der Crediteurdiens erven of rechtverkrijgenden onherroepelijk met het regt van Substitutie is of zijn gemagtigt om gezegd vast goed publiek ten overstaan van een daartoe bevoegd Ambtenaar te doen verkopen, teneinde uit de opbrangst te verhalen, kapitaal, rente en kosten.

Voorts verklaren partijen, dat van gezegd onroerende geen titels, bescheiden of eigendomsbewijzen bestaan of hun bekend zijn en dat zij ter uitvoeringlegging dezer Domicilie kiezen op hunne tegenwoordige woonplaats. -

Waarvan Acte.

Gedaan en verleden te Bredevoort, den acht en twintigsten Junij Acht. tienhonderd zeven en zeventig in tegenwoordigheid der getuigen Antonij Stephanes Jan Bekink, kantoorbediende en wonende te Aalten en Gerrit Rijks, organist, wonende te Bredevoort, die evenals al de comparanten aan mij notaris bekend deze minute onmiddellijk na voorlezing met mij notaris en al de Comparanten hebben ondertekend.

Was getekend: J.B. du Pré

A. Doornink

J.H. Steenkamp

A.S.J. Bekink

G. Reijks

B.A. Roelvink, notaris.

Verder (terstond ?) Geregistreerd te Groenlo den tweeden Julie 1800
zeven en zeventig, deel 71, folio 121 recto vak 7. Een blad geen renvooi.
Ontvangen voor regt f 120,80, voor 38 opcenten f 45,907, samen honderd zes en
zestig gulden zeventig en een halve cent. -
f 166,70⁷. De Ontvanger was getekend ? Huiskes

Voor woordelijk gelijkkluidend afschrift, B.A. Roelvink, notaris.

Regt	f 15,10
38 opc.	5,74
Zegel	-,72 ⁵
58 opc.	-,28
salaris	1,35
	<hr/>
	f 23,19 ⁵

Register deel 37 N 1377 overgeschreven te Zutphen
den vier en twintigsten Augustus 1800 zeven en zeventig
deel 401 n 112 ontvangen voor regt en salaris
drie en twintig gulden negentien en een halve cent.

De bewaarder,
Rijnvaan.

De heer W.A. Hegeman bezig met het vlechten van bijenkorven.

Op de omslag dezer periodiek staat de luchtfoto van het gesloopte bouwplaatsje (boerderijtje) "Diekert". Dit lag inder tijd te Vragender aan de Steenkampweg en is in 1877 gekocht door de schoonvader van de nu 96 jarige Willem Hegeman.

In bijgaande akte staat, dat Jan Hendrik Steenkamp (de schoonvader) dit 13 H.A. achttien aren grote bouwplaatsje kocht voor f 3000,-. Het bestond uit 8 H.A. bouw- en weiland, de rest was heide en een klein gedeelte veengrond.

De verkoper was de heer Jan Bernard Du Pré, zonder beroep, wonende te Bredevoort.

Deze heer Du Pré was familie van de Van Eerden's en van Stöcker. Dit waren welgestelde inwoners van Bredevoort.

De 96-jarige Willem Hegeman was landbouwer en heeft 12 kinderen gehad, waarvan 1 zoon

op jonge leeftijd is overleden. Willem heeft zich de laatste 50 jaar veel geïnteresseerd voor het behoud en de plantengroei van het Vragenderveen (Kolenbargerveen). Willem heeft verder het Oude Ambacht van bijenkorven en korfjes vlechten uitgeoefend. Hij had dit voor 80 jaar geleden van zijn vader geleerd. Deze was heel secuur en netjes.

Bij de foto: Aan de rand van het Vragenderveen staat de heer Hegeman bij het bord: Verboden zonder deskundige begeleiding dit terrein te betreden.

In de winter en bij slecht weer werden korven gevlochten of gerepareerd. Hegeman gaat thans nog dikwijls mee naar binnen- en buitenland bij het demonstreren van Oude Ambachten. Hij woont bij zijn zoon op de nieuwe boerderij aan de overkant van de Steenkampweg nr. 2, waar vroeger

het boerderijtje "Diekert" heeft gestaan. W.A. Hegeman heeft o.a. een eigen kamer "atelier" waar hij thans nog korfjes vlecht en veel zit te lezen. Diekas Willem heeft nog een goede gezondheid en zit nog vol humor.

Lichtenvoorde, mei 1985

J.F.W. Buijnink.

HET ONTSTAAN VAN DE HERVORMDE GEMEENTE

=====

(Overgenomen uit: Inventaris van de Archieven van de Hervormde Gemeente
Lichtenvoorde 1625 - 1983)
door J.J. Seekles

In de 15e eeuw worden in het oude kerspel Groenlo twee kapellen opgericht. De oudste is die van Vragender op een afstand van twee uur gaans van de parochiekerk van Groenlo. De grote bevolkingsagglomeratie en de verre afstand van Groenlo zijn wel de voornaamste oorzaken geweest van het ontstaan van deze kapel. Over de inkomsten van en diensten in deze miskapel wordt op 23 oktober 1441 tussen de pastoor van Groenlo en Otto van Bronkhorst-Borculo een overeenkomst gesloten.

Hierin wordt bepaald, dat de inkomsten van de kapel toekomen aan een priester die driemaal per week, ook op zondag, in de kapel een H.Mis zal opdragen. De pastoor van Groenlo en zijn opvolgers behouden de parochierechten.

In 1496 volgt de stichting van een kapel te Lichtenvoorde, dat ook twee uur gaans van de kerspelkerk verwijderd ligt. De Bronkhorsten hebben hier een burcht, waarbij zich het "stedeke" Lichtenvoorde ontwikkelt. Deze kapel is bestemd voor de inwoners van Lichtenvoorde en degenen die in de onmiddellijke nabijheid wonen. Frederik van Bronkhorst-Borculo laat de kapel bouwen en met toestemming van de pastoor van Groenlo, Paschasius Wilkens, wordt de kapel ingewijd.

In een verklaring van 20 juni 1496 getuigt Frederik van Bronkhorst-Borculo dat de oprichting van deze miskapel geen inbreuk betekent op de parochierechten van Groenlo. Beide kapellen worden enkel gesticht om de omwonenden het bijwonen van de H.Mis te vergemakkelijken.

In bovengenoemde verklaring wordt uitdrukkelijk het begrafenisrecht, het dooprecht, het toedienen van de sacramenten en het recht om te spreken niet toegestaan, tenzij met speciale vergunning van de pastoor te Groenlo, die ook de inkomsten behoudt zoals hij die vanouds uit Lichtenvoorde en omgeving trekt.

De kapel is toegewijd aan St. Antonius Abt en is een zogenaamde burchtkapel geweest, die vlak bij het kasteel van de Bronckhorsten is gebouwd. De kapel wordt bediend door achtereenvolgens J. Leemhuys (1496-1520), Th. Fabri (1520), P. Haeffken (overleden 1550), G. Haeffken (1550-1563), G. tho Grote (1563-1602) en "heer" Berndt (1602-1614). In de loop van de 16e eeuw is het een filiaalkerk met enige parochierechten. Over deze ontwikkeling wordt in de 18e eeuw een heftig dispuut met de parochiekerk te Groenlo gevoerd.

Naast het kerkelijk gebeuren heeft met name de politiek-staatkundige ontwikkeling van de Graafschap een rol gespeeld bij het ontstaan van de Hervormde Gemeente te Lichtenvoorde. Het gebied van de parochie Groenlo, behalve de stad en het schependom, vormt in de 15e eeuw met de parochiegebieden Geesteren, Eibergen en Neede de heerlijkheid Borculo. De wereldlijke jurisdictie over de heerlijkheid Borculo, bestaande uit de vier voogdijen Eibergen, Beltrum, Geesteren en Neede, behoort in de 15e eeuw aan leden van het geslacht van Bronkhorst, die de leenheerschappij in 1406 overdragen aan de Bisschop van Munster. Als geestesopvolgers van de missionaris Ludger, die zich in de 8e eeuw in de Graafschap met christianiseringswerkzaamheden bezighield, valt hen de geestelijke jurisdictie over deze streken eveneens toe.

In 1420 ontvangt Otto van Bronkhorst de heerlijkheid Borculo van de Bisschop van Munster in leen terug. Wanneer in 1553 Joost van Bronkhorst-Borculo kinderloos overlijdt, trekt de Bisschop, Wilhelm von Ketteler, de heerlijkheid als opengevallen leen aan zich. De gravin-weduwe Maria van Hoya behoudt door een overeenkomst met de erfgename Ermgard van Wisch het vruchtgebruik onder de uitdrukkelijke bepaling, dat dit geen nadeel zal doen aan de rechten van de Bisschop.

De aanspraken van Ermgard van Wisch op de heerlijkheid Borculo worden in 1570 door een scheidsrechterlijke uitspraak van de juridische faculteit van de universiteit van Straatsburg als nietig verklaard. Ermgard van Wisch laat haar aanspraken na aan haar kleinzoon Joost van Limburg Stirum.

Na het overlijden van Maria van Hoya in 1579 stelt de bisschop van Munster zich in het bezit van de heerlijkheid. Wanneer Joost van Limburg Stirum met zijn pogingen om de heerlijkheid te verkrijgen geen succes heeft in Munster, wendt hij zich tot de Staten van Gelder met de bewering, dat Borculo onder Gelder en Zutphen valt. Daarmee is de kwestie Borculo geboren.

Het gaat nu om de vraag of Borculo onder de jurisdictie van Gelder en Zutphen valt of niet. Beide partijen komen met hun argumenten voor of tegen. In 1613 begint te Arnhem het proces tussen Joost van Limburg Stirum en de bisschop van Munster.

De aanspraken van Munster zijn over het algemeen beter gemotiveerd. Het doorslaggevende argument ten gunste van de Bisschop van Munster is echter het feit, dat wanneer Joost van Bronkhorst-Borculo rond 1550 in de heerlijkheid Borculo de Augsburgse Confessie invoert, hij dit onbelemmerd kan doen.

Wanneer Karel V of Philips II als hertogen van Gelre en graven van Zutphen enige heerlijkheidsrechten op Borculo zouden bezeten hebben, zou in de heerlijkheid Borculo geen sprake geweest zijn van een openlijke invoering en vestiging van de Augsburgse Confessie. Er is echter tegen de lutheranisering van de heerlijkheid geen enkele actie gevoerd. Borculo viel immers niet onder Gelre en Zutphen.

Reeds voor de uitspraak in het proces (1615) laat vanaf 1612 Gelder zich in Borculo gelden, waartegen de onmachtige keizer van het Duitse Rijk alleen maar kan protesteren.

Het Hof van Gelre verwerpt op 19 november 1613 de rechten van de Bisschop van Munster; het Hof veroordeelt op 20 september 1615 bij verstek de Bisschop om Joost van Limburg Stirum in het bezit van huis en heerlijkheid Borculo te stellen.

De Bisschop ontruimt de heerlijkheid echter niet, maar verzuimt zijn pre-tenties krachtig te handhaven door een onvoldoende militaire bezetting in Borculo en Lichtenvoorde te leggen. Aan de Borculose kwestie komt tenslotte door gewelddadig ingrijpen voorlopig een einde. Lichtenvoorde blijft rechtstreeks onder Munster tot op 10 januari 1616 troepen van de Staten van Gelder onder leiding van kapitein Kreijnck Lichtenvoorde bezetten. Op 25 februari 1616 volgt Borculo. Zo wordt Joost van Limburg Stirum met geweld in het bezit van de heerlijkheid gesteld. In deze gewelddadige inbezitname moet Munster voorlopig berusten.

Later zal Vorst-bisschop Chr. Bernard von Galen zijn aanspraken op de verloren gegane heerlijkheid met nieuwe argumenten hernieuwen en kracht bijzetten, zodra de politieke situatie in en buiten het bisdom voor hem gunstig is.

Door deze politieke omwenteling, waaruit in 1616 tevens een afzonderlijke heerlijkheid Lichtenvoorde ontstaat, wordt de kapelaan van de twee miskapellen, die door het Hervormd Classicaal bestuur te Zutphen wordt gewantrouwd en ver-guisd om zijn duivelse praktijken en toverijen, uit zijn ambt gezet. De bediening van de kapel wordt dan opgedragen aan de eerste Lichtenvoordse predikant, Ds. Th. Cuyminck. De hervorming doet haar intrade in de heerlijkheid en heeft het ontstaan van de hervormde gemeente bevorderd.

1. De bestuurscollege.

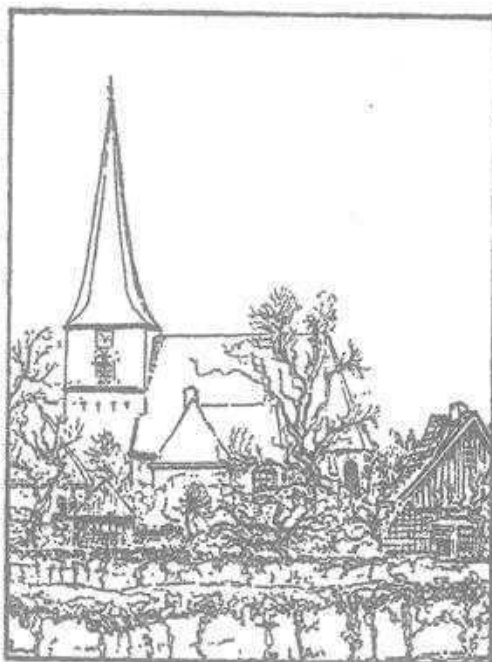
Na de Reformatie wordt de kerkelijke organisatie geheel omgekeerd. Vond vóór de Reformatie het kerkelijk bestuur van bovenaf plaats (het Pauselijk hiërarchisch stelsel in de Rooms Katholieke Kerk), na de ingrijpende Hervorming ontstaan een tweetal nieuwe stromingen die snel aanhang winnen, t.w. de Lutherse Kerk met het bisschoppelijk stelsel (de bisschoppen regeren) en de Nederduits Gereformeerde Kerk, later aangeduid als Nederlands Hervormde Kerk.

In dit kerkgenootschap bestaat het zgn. ouderlingenstelsel, waarbij de kerkelijke gemeente haar eigen bestuurders kiest en door middel van haar afgevaardigden naar de provinciale kiesvergaderingen invloed op provinciaal en landelijke kerkbestuur uitoefent.

Dat de gemeenteleden in dit laatste stelsel de macht in handen hebben, blijkt met name uit de tienjaarlijkse stemmingen, waarbij de lidmaten bepalen aan wie (kerkeraad of kiescollege/gemeenteleden) de benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten zal worden opgedragen.

Eveneens kan op die wijze de betrokkenheid van belijdende/galovige lidmaten bij de taken en werkzaamheden van een hervormde gemeente worden gemeten. Om inzicht te krijgen in de taken en werkzaamheden van een hervormde gemeente volgt hieronder een uiteenzetting over de twee Lichtenvoordse bestuurscolleges en hun maatschappelijke en/of geestelijke aandachtsgebieden.

(wordt vervolgd)

BAKKER HEIN MEIJER, ORANJE- en VERZETSMAN

Op 31 januari 1938, bij de geboorte van Prinses Beatrix, werd door Hein Meijer een pillewegge gebakken en door hem op paleis Soestdijk afgegeven.

Wij, A.P.P. Voorhuis, R.H.J. Buynink en J.F.W. Buynink, hadden de eer deze tocht mee te maken.

Hein had het zo geregeld, dat burgemeester A.J. v.d.Laar een begeleidend schrijven meegaf. Door dit te tonen werden wij bij de afzetting van wegen en de poort bij het paleis doorgelaten.

Hein stapte met zekere trots en terecht, met de pillewegge vanaf de poort op het paleis aan, zoals hij op bijgaande foto staat afgebeeld..

Daarna hebben we nog het hotel bezocht, waar de journalisten en radio-mensen enige dagen waren gebivakkeerd.

We maakte ook nog een uitzending mee naar Nederlands Indië. Terwijl wij met zijn vieren er bij stonden, werd een verslag gegeven van een optocht, doch er was niets te zien. Het was voor ons een geweldige belevenis.

Deze familie Meijer-Wiegers, in de Rapenburgsestraat, waren in de oorlogs-jaren 1940-1945, evenals o.a. Frits de Zwerver uit Winterswijk, bovengrondse verzetsmensen. Deze Frits (ds. Stomp) deed vele reizen voor hulp aan onderduikers. Hein bracht geallieerde piloten vanaf station Lielvelde naar Bergen op Zoom. Daar werden ze dan overgegeven, om via Frankrijk enz. Engeland te bereiken.

Vele van deze gevaarlijke reizen naar Brabant, werden door Hein Meijer dikwijls gemaakt.

Lichtenvoorde, mei 1985,

J.F.W. Buijnink

Op de voorgrond ziet men de aarden wal van 35 meter lengte, die is ontstaan om de fundamenteën bloot te leggen van het kasteel.

Resten van KASTEEL HET HOF te LICHTENVOORDE blijven bewaard.

Hierbij enige van de foto's op 3 februari 1968 gemaakt door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort (ROB).

In 1971 had de gemeenteraad een kroonberoep tegen de vaststelling van de lijst Onroerende Archeologische Monumenten voor Lichtenvoorde ingesteld. Het beroep werd indertijd door de Raad ingesteld tegen het plaatsen op de Hfst van een viertal percelen in 't Hof.

Gelukkig waait er bij het huidige college van B en W van Lichtenvoorde in 1985 een geheel andere wind en zal het Kroonberoep thans worden ingetrokken. Daartoe staan sinds 1 januari 1985 nu de gemeente en provinciale stadsvernieuwingsfondsen open. De gemeenteraad kan nu zelf bepalen gelden uit te trekken voor het behoud van historische Dorpsgezichten.

Lichtenvoorde, mei 1985.

J.F.W. Buijnink.

Hier ziet men het 35 meter lange fundament, dat wel 65 cm breed is en nu nog 40 centimeter onder het maaiveld ligt.

Op dit fundament is wel zeker de voorgevel van kasteel Lichtenvoorde gebouwd en vormt de hoeksteen. Het huidige "'t Hof" was toen al de oprijlaan van het toenmalige kasteel. (3 foto's R.O.B. - Amersfoort 3-2-1968)

Et riem zoas dat hier is afgedrukt, dat kon nogal es verschillen. Der bunt mærdere teksten, ik hebbe der wal zeuven, acht verschillenden van, al bunt ze veur een groot deel etzelfde.

De broedlachte begon weliswaar met et glesken an et peertjen of et pad, mår daornåo was et eerst kieken eblåozen. In de stallen, in den hof, en veur de vrouwleu veural ook et woongedeelte.

En heel bezunder in de slåopkamer(s). De hèle linnenkast worden bewondert (of neet) Stapels handdeuken en beddegoed, hemde enz. hoo meer der dat wazzen, hoo meer complementen de broed kreeg.

De buurlou hadden de tåugkiste met ebracht op de wagen bieje et verhuuzen, den ston ook los en ook dår worden deur iedereen in egraaid en ekèkken.

De mansleu hadden meer belangstelling veur den hof en de stallen. Et vee, worden beoordeeld, soms de hoonder eteld um te zeen of ze der soms al meer hadden as de gasten zelf.

Teggen de middag ging et an tåofel. De vrouwen uut de buurt hadden ekokt, en de tåofels gedekt. Vaak ging et in portie's. Want twee honder man tegelieke an de feestdis, dat ging neet. Eerpels, -met bonen, sla, andievie, en vølle dikke sause met brokken vleis. Soms ook eerst soep met grote brokken kalfsvleis. Dan kregen ze soms eerst de soep, en iets later pes et vleis, met zoer. Dat wazzen augurken, siepels of uitjes en kruuden uut den hof.

As toetjen gof et "Riest met proemen en krinten nån". Tutdat der ene verzocht um "efkes" in de pette te kieken". Ieder båaden veur zich, want vake wazzen der leu van ne ander gelove bieje, dee in stilte wollen bidden. Dan ging de trop dee et åaten op hadde an et kuieren, en konnen de ander anvallen. Pas dånåo begon de meziek te spøllen.

Biej de "Hopsa" was et ne soort wedstrijd wee de båne et hoogste in de loch kon smieten. Véél ieje dårbieje op et gat, dan koj der donder op zeggen, dat et hele gezelschap zong: Hee (of zee) is met et gatje in et water gevallen. - Dat soort leedvermaak hef de esuwen overlåaft, want ze doot et nog..

Twee of dree mår spøllen de muzikanten ne bepånld deuntjen, dat wieje nog kent as: O kom er eens Kijken, ne sinterklåosversjen. In duutslant kent ze et as: Freut euch des Lebens. Dat was et signaal dat de muziek met de pette rondging. Ook deden dat wel, de neugers of nog anderen. Mår de opbrengst was veur de muzikant(en).

Et éne vat bier não et ander worden soldãote emaaft en veural de heren raken in ne zingerige bôuje "Aan den oevers van een snelle vliet" en ook et leed van Eduard en Lena in et prieeltje worden met lange uthalen ezongene.

Achter in het stille klooster, later bekend vanaf et zovólste couplet, dat begunft met: zachtjes luidt het avondklokje... En der is een nog oudere versie.. En: Bij Sedan op den heuvel" en et leed dawwe nog pas weer heurden as: Aan de grens van de Twentse heuvelen" maor de woorde wazzen anders.

Anton met den bok-Sjiedewiet de wiet van bom, met allerlei zelfverzonnen teksten soms.

Tutdat der een of ander grapjas met ne stuk in de kraege begon met "Mooder, onze kreije is dood". Wazzen der hervormde of gereformeerde gasten, dan gebeurrn et wal dat dãorover ne fikse ruzie begon en ze flink an et kloppen gingen. Want eigenlek is dat ne wieze psalm. Mãor ook op andere maneern kreegen ze trammelant wal tegange, as ze dat wollen. Vaak was dat et sein um et feest te beïndigen. Want ze mosten misschien nog wal vief, zes uur lopen, veurdat ze weer thuis wazzen.

De meziek pakken in, en dok in et heuj of in bedde, want ze mosten den andern dag weer van niejs af an beginnen. De feesterieje duurn wel twee of drie dage, en soms nog langer.

Den lesten dag was veur de vrouwleu en jongeleu uut de buurte dee eholpen hadden. Ze méken op, wat der nog ovver was, ruumen de dẽale op, brokken den tap af, en de dansbane en dan was et "Pot uutschrapen. Daorbiej worden alle angebrokken flessen leugemaakt, wat neet anebrokken was, gink terugge naar de harbarge. As dat alles terechte was, worden de leste betjes riespap warm emaaft, et "gedreugd" (gedreugde appels, peern en proemen) ging der bieje deur, de grote pot midden op taofel, wee de leste schep kreg, most um uutwassen, en daormet was et feest op.

Et was neet altied feesterieje, der gingen natuurlijk ook mensen dood. En rond et starven en begraven wazzen der ook nogal wat regels dee veur et merendeel al lang vergeãten bunt.

Dit keer wik prebeern et in verhaalvorm te doon waorbiej toch zovólle meugelek alle dee dinge an de orde komt dee der spóllen.

Ik maak der mãor et verhaal van Gait-Jan van de Horsts van.

Gait Jan van de Horste wonnen in den Hemmelhook op een neet te groot, mår knap onderhollen boerderiejken. Hee was etrouwd met ne gofke van ne vrouw onder Hoksebergen hen. De olde leu wazzen al jåoren uut de tied, wal was der nog ne tante bie j eur in huus. Tante Daatjen, mår dee hadde ze neet alle op de riege. "Dee is neet good gaar eworden", zeiden de leu in de buurte... Dår hadden ze nog ne paar boesken meer onder verstokken modden". Mår ze hadden der weinig met te done. Tante Da schèllen de eerpele, en ze wassen af, en zo wat der heer.

Kinder hadden ze neet. Jommer genug. Too ze zo'n jår of drie etrouwd wazzen, hadde de ooeivaar der al es bovven evlöggen. Mår too Dine zo'n månd of veere onderweggens was, is eur de kåore ekiëpt. Dårnao is et nooit meer wat eworden. Mår ze lèken der wieters good met tevreåden.

Dine hadde trouwens wal de bokse an, zoas de buurte plegen te zeggen. Ze was nogal strabant. Den olden Boskamp, de nåosten nåober zeej wal es: Dee hadde toch den sleef neet uut hande egèven !!

Zodoonde was et mår good dat der gin jonk volk bie j in kon kommen.

Vake ging dat mis, as der ne jonge vrouw argens bie j in trouwen, zeker as et ne schoondochter en dus neet dreks eigen volk was. As de leu bie j gelegenheid es teggen Dine zeiden: Haj neet graag jongeleu bie j op den hof ehad, dan zee ze: Bèater ne olden kachel dént brènt, as ne neijen dént damppt...

En zo boern ze jåoren vedan, zonder dat ze vølle wonnen of verspøllen.

Tutdat in et nånjår Gait-Jan bie j et mestvaarn van de kåore veel, en met de dunhegge (slåope) op den afgezaagden stronk van ne berke terechte kwam.

De bode hef um evonnen en de boer van et Schilderink der bie j ehaald. Mår der was niks meer an te doen. Schilderink was wal nåober, maor de nåosten nåober was Boskamp. Den was død, n boer, zo as dat heetten.

Hee is 's åovends drek når de Horste egåon um de wake te regeln, en af te leggen. In de veurkamer worden twee steule klåorezet, umdat et nog wal effen duurn kon veurdat de timmerman de kiste klår hadde, most et stoffelek over-schot zo lange op wat stro onder et raam elegd worden.

Daorovver ne grotten zwatten dook, dent ze bie j de Røster eleend hadden.

's Nachts most der bie j ewaakt worden. Dat was nog ne overbleifsel uut de tied dat de leu nog in een los hoes wonnen. Dår konnen de katte, de kippen en zo, ook in et woonhuus kommen, umdat der gin muren wazzen. Dus ook de ratten. Et was vrogger wal ebeurd, dat de ratten der stukken af evrèaten hadden, vandår dat waken 's nachts.

Anderdaags kwammen alle nâobers naor et starfhuus hen "vrienden oprekken en pöste halen". Dat wil zeggen, dat ze kwammen um de adressen van alle leu dee bescheed mosten hebben. Iedern nâober kreg zien deel van de adressen waar heen hen mos "doonbôdden". Anzeggen, worden et ook wal enesumd. De dâonboer mos ook wieters alles regeln. Nâor et gemeentenhuus um Gait Jan "van et boek te lâoten doon". Nâor de kôster, den timmerman, de harbarge vanweage de "nâogroeve". En umdat der now niks gin mansvolk meer op de Horste was, most hee ook et wark regelen, wâorbief de andere nâobers heelpen.

Too den timmerman kwam met de kiste op de leiterwag^{en} ging Boskamp weg um Schilderink der bieij te halen, want et âfleggen was ne heel wark. Et liek was al stief, dus et in de kist leggen was neet zo simpel. De barbier kwam um te scheren, en et hennekleed wordeⁿ uut de linnenkaste ehaald. Dat kleed was al bieij et trouwen in de kast elegd. Dâor laggen ook dee van Dine en tante Da. De vrouw van et Boskamp, dee al vaker zoiets bieij de hakken ehad hadde, kwam helpen. De kiste worden op de steule ezet, etzwarte laken derovver. Op de wastâofel kwammen de keersen en et kruus. Den timmerman hadde de kiste emaaft van de planken dee hee in veurrâod hadde. In vrogger tied worden ze wal emaaft van pöppelnholt. Rowwe bretter dee dan met roet zwart emaaft worden. Mâor dat was al lang neet gebroek meer. In dee vrogger jâorn hadde ne boer vake zelf de planken al in huus. Bovven op et "liekspier", dat is et zôlderken bovven de ênddeure. Bovven den inham achter de ronde bôgge in de gevel van olde boeren huuze.

Op de Horste was dat al neet meer gebeurd. Mâor ook now et liek ekist was, most der toch 's nachts wake ehollen worden. Twee man, deejen dat. De borrelfles hadde Dine klâor ezet, mâor zovöl as der anders wal van gebroekt worden, bieij zo'n gelegenheid wazzen de bureen heel matig. Um mekare wakker te hollen, bêaden ze geregeld den rozenkrans. Et onverstâonbâore geprömmel klonk s'nachts et hele huus deur. Dine was eigenlek bliej dat et lecht worden. Kon ze deruut en maken et brood veur de wakers. Dee gingen dâornâo glieks op pad um an te zeggen bieij de adressen dee eur toobedeelt wazzen. As ze euren boodschap edâone hadden, en op weg waarn nâor de volgenden, zooge ieij al gauw et zwatte pak en mantel buuten hangen um te luchten. Dat hadden de leu uut de tuugkiste shaald, zodat et bieij de groove neet meer zo muf zol roeken.

Op den dag van et begraven was Boskamp al vrog te gange. Den kleedwagen stond al op et arf. Een zwatten dook ovver den bok.

Veuran op de kâore ne stuk of wat zèkke met heuj der ingepropt, dâor mosten straks de vrouwleu op zitten dee neet zo wiet lopen können. De achterste helft van de wagen bleef leug, dâor kwam dan de kist te stâon. Hee spannen den broenen in, en vûúrn nâor de Horste.

Et was der ne drokten van belang. Der wearn der, dee al wal zo'n uur of vijf, zesse hadden motten lopen um der te kommen.

Op de angezegde tied vertrok de stoet vanaf de Horste. Dâorbij was et opvallende dat ze neet de normale weg volgden. Et leek ne knappen umweg dee ze meeken. Ook dat was iets dat al vól honderden jâoren gebeurde. Et kerkenpad of de korste weg kwam lange neet altied overène met de weg dee ne begrafenisstoet nom. Ongeschreven regels wazzen et wâorbij de overlevering van generatie op generatie eur de weg deed kennen.

Wâorum dat zo was, is neet duudelik, sommige olde meenden dat zo'n route langs allerlei olde, vaak neet meer angegeven begraafplaatden gink.

Zo was et in 1400 in Vrâogander zo, dat der neet meer bij de kapel begraven mocht worden, mâor deur de hoge waterstand konden ze ook neet naor Grolle en dus worden der zomâor argens begraven. En langs zonne begraafplaats ging dan later de stoet, zo was de mening van dee oldere leu. Of dat wâor was ?

In elk geval leek Boskamp precies de weg te kennen deet hee gâon most.

Nâo de dienst en de sobere plechtigheid op et karkhof worden nâobestâonden en verdere belangstellenden verzocht op de "naogroeve" bij et Witte Peerd. Dâor stonden de lange tâofels al klaôr. Koffie met brood veur iedereen. Dâornâo worden et bier aneslagen.

Iedereen dee dat wol kon ne glas bier drinken mâor nâo dat glas gingen de nâoste familie op huus an, wâor de buurvrouwen alles al klaôr hadden stâon. In et Witte Peerd worden de anwezigen verzocht een gebed te hollen. Iedereen knielde op de holten vloere. Et bier dat nog in et vat zat worden neet meer vertapt, dat was veur de arme leu uut et derp dee straks kwammen as wieters iederene weg was. Wal kwam de jeneverfles veur den dag, en dâorbij worden stevvig edronken deur de gasten dee neet zo nâo familie wazzen. "Et vel verzoepen" worden dat wel eneumd. En dat deden ze dan ook, et was bepâold gin uitzondering as ze dâorbij ne flink stuk in de krage kregen.

Et kwam veur dat boerenknachte ne brullefte leeten scheeten vanweâge den drokten op et land, mâor daôrveur et recht wollen um bij ne begrafenis te wâazen waar ze eigenlêk niks te zeuken hadden....

Dan koj et namelek treffen daj midden in den drokste tied ne angezegde tied

ne vriejen dag, en ok vriej drinken hadden. Want broedlachten kunt gepland worden, ne groove neet..

Umdat Dine now, met Tante Da alleen was, ging de hele nâoberschap met naor et starfhuus. Met twee brurs van Dine en de vrouwleu, en nog ne ome, dént al dik in de tachtig was. Hendrik - Ome deed et eur nog es precies uut de deuke wat Dine nog wal en neet mocht doon um an de regels te voldoon.

Ne jâor en zes wêake duurn de rouw. De eerste zes wêake nargens nâor too, as nâor de kerke. En in et zwart. Nâo zes wêake, mocht ze ne andere mutse op, ook zwart, maor iets minder gesloten en warm.

As der ne half jaor umme was, wier de rouwmuts vervangen deur ne mutse met stippeltjeskant. Pas as et jâor en de zes wêake umme wazzen, mocht de gewone muts weer op. Veur de kinder, dee der in geval dus neet wazzen, golden soortgelijke regels. Nog wiet nâo de tweede wereldoorlog zag iej leu met een rouwlepken op den arm, of soms an de revers, wal was de rouwperiode wal bekort. Mâor ook too zol der biejnâo niemand nâor ne feest gâon in ne rouwtied. Ook das al verleden tied.

Op de Horste was et de boer ewest dee de piepe uut egâon was, et gebeurn ook wel dat de vrouwe storf. Was de man dan nog op ne leeftied dat hee nog wel weer kon trouwen, dan ging et verhaal dat de vrouw dee as leste in de stoet mêtlesp zien tweede vrouw zol worden. Dat zeejen ze ook dan, as et ne getrouwde vrouwe was. Ook wazzen der allerhande veur spellingen ovver wee de volgende doden zol weâzen en wanneer. Et krassen van ne oele, veural as der nog ne doden bovven éerde ston, (dan zol der iemand binnen drie dage starven) en zuk soort anwizingen deejen de rondte.

En aj met allerzielen gin bloemen op et graf brachten kreeg dèn doden, snel gezelschap vanuut de familie. Dat was ook algemeen bekend.

Heel lange is et ook gebroek ewest um ne doden al ziene diploma's, lidmaatschapskaarten, en andere persoonleke dingen met te geven in de kiste. Of ze menen dat dee in et hiernamaals weerde hadden ?

Heel interessant bunt ook de regels en vertelsels rond starfgevallen dee neet helemâols normaal wazzen.

Mâor das ne heel ander kapittel.....

(wordt vervolgd)

J. Huls, ambtenaar (gemeente-archief Lichtenvoorde)

Vragender heeft in 1444 een kapel om de zondagsplicht te vergemakkelijken. Maar dopen, trouwen en begraven moest evenals tevoren in Groenlo gebeuren. H. Stamerinck schenkt in datzelfde jaar grond uit het Schilderinkgoed aan de kapel. Een perceel wordt de Crucebree genoemd en is als het Krusstukke nog bij de kapel aan te wijzen.

In 1496 laat de heer Frederik van Bronkhorst te Lichtenvoorde bij zijn kasteel, maar buiten de gracht een Anthoniuskapel bouwen. De oorkonde daarbij komt overeen met die van de Vragender Kapel, want Groenlo blijft de parochie. Andere kapellen waren er tijdens de middeleeuwen niet in het gebied Lichtenvoorde en kloosters al evenmin. Maar wel moet er in Lievalde een kluizenaar geleefd hebben. De Kloezeweg tussen Beusink en het spoor tenminste kon alleen aan een kluis de naam ontleenen. Ook de familienaam Kroezen, die elders ook veel voorkomt, laat zich het beste verklaren als aanduiding van een hofstede met een kruis op het erf.

De Bisschop van Munster was tevens vorst. De heerlijkheid Borculo kwam als een leengoed in zijn bezit. In 1312 stond er een burcht te Lichtenvoorde, die de heer Van Borculo had laten bouwen. De bisschop beschouwde dat als een inbreuk op zijn recht. Het geval laat zich verklaren uit de ligging van Lichtenvoorde. De plaats ontleent haar naam aan een voorde, dat is doorgang door een waterloop. Bij afwezigheid van een brug koos men een ondiepe plaats om over te steken. Voor een adellijke heer was het aantrekkelijk bij een voorde een hofgoed te stichten. Want zo kon men tol heffen. Nog meer viel er te bereiken met een burcht op het hof. In tijd van oorlog kon men daarmee de voorde sluiten. De heer van Borculo heeft daarbij ook wel aan afweer tegen Munster gedacht.

Een hofgoed is een klein domein van een adellijke heer of een Klooster. De boeren, die er op wonen, zijn horigen van de heer. Een deel van de opbrengst leveren ze af bij de scholte, die de heer vertegenwoordigt. Ook moesten ze hun rogge op de molen van het hof laten malen. Omdat men hun arbeidskracht nodig heeft, mochten ze zich niet elders vestigen. Dit hofwezen was hier overal verbreid. De Bataafse Republiek van 1795 heeft er een einde aan gemaakt. Verschillende adellijke heren en kloosters hadden bezittingen en rechten in het gebied Lichtenvoorde.

In Harreveld, dat omstreeks 1400 Hervelo heette, waren er twee adellijke hoven. Bij het Manschot lag de hof te Dieterding. Een tweede hof bevond zich,

waar nu het Internaat staat. Beide hoven waren leengoed van de heer Van Steinfurt, later van Wisch en tenslotte van het huis Bergh.

Omstreeks 1400 werden de beide hoven bewoond door de Hervelo's. De naam Hervelo veranderde in de uitspraak tot Harvelo en werd tenslotte Harreveld. Het volk zegt nog altijd Harvele, zoals omstreeks 1450. Denkkelijk komen de Hervelo's van over de grens in dienst van de heren van Steinfurt. Hun naam is dan overgegaan op het gebied, waar hun hoven lagen. Met Hernen in de Betuwe moet hetzelfde gebeurd zijn. Stephen van Hervelo was in 1448 schepen van Groenlo. Zijn grond bij de watermolen staat dan ook aangegeven als Harravelder kamp. Ook in Lichtenvoorde lag er een Harreveldse kamp.

In Vragender had de graaf Van Diepenheim volgens de lijst van 1188-1286 enkele rechten. De boerderijen Harmelink, Wassink en Naberink behoorden aan de hof in de Boskerhoek. Boschker is zoveel als boswachter. Zo iemand was in dienst van de hof. Het oude Boschkerhuis, dat aan die hoek de naam heeft gegeven, is nu een schuur.

De Kerkenhoek van Vragender moet als hof aan het Stift te Vreden behoord hebben. Op de boerderij het Leferink woonden althans in 1266 horigen van dit Stift. In de Lakebeek daar is een molensteen gevonden. Een dwangmolen hoorde bij een hofgoed. Voor de hand ligt het, dat het Stift Vreden hier op eigen grond de kapel heeft laten bouwen. Hetzelfde hebben ze ook gedaan op het bezit te Ammeloe.

Mogelijk was in Zieuwent het Kevelder een hofgoed. Een vage overlevering steunt die veronderstelling. De Kevelderstraat in Groenlo herinnert nog aan die familie en haar bijzondere betekenis.

De boerderij het Koolman in Livelde was eertijds met een gracht omgeven. Ook in verband met het Kunniger wekt dit deel van de gemeente "hoffelijke gedachten".

M.Reinders ofm (z.g.)
(wordt vervolgd)

De aanleg van een fietspad Lichtenvoorde-Groenlo staat hoog genoteerd in de Lichtenvoordse politiek. Helaas moeten nogal wat hindernissen genomen worden om dit klaar te krijgen. Lang werd gedebatteerd over de drie mogelijkheden:

- a. Een fietspad aan twee kanten;
- b. een fietspad links;
- c. een fietspad rechts.

Na veel geharrewar koos de meerderheid in de Raad voor een fietspad aan de rechterkant van de weg. En toen kwamen de bezwaarschriften. Niets nieuws onder de zon van 1984. Laten we even de raadsverslagen en andere documenten naslaan van 1857, nu 127 jaar geleden.

Eerst even wat achtergrond-informatie.

De minister van Binnenlandse Zaken was A.G.A. van Rappard.

De commissaris van de Koningin in Gelderland heette Van Limburg-Stirum.

De schoolopziener was de burgemeester van Bergh: baron C.A.L. van Hugenpoeth.

De burgemeester/secretaris van Lichtenvoorde was: A.W. Zweers.

Inkomsten en uitgaven van de gemeente f 10.220,-.

In dat merkwaardige jaar moest de grond onteigend worden van 44 eigenaren.

Dat kostte de gemeente in totaal f 1412,26. Een rib uit de begroting van f 10.220. De onteigeningsstukken waren behalve door de burgemeester mede ondertekend door wethouder G.J. te Welscher. En waar was dat nu toch wel voor nodig ?

De gemeenteraad had besloten tot aanleg van de kunst- of grindweg Lichtenvoorde-Groenlo. Interessant is het om te weten, dat de namen van bezwaarden anno 1984 ook gevonden worden bij de onteigeningen in 1857. Zouden dat bet-overgrootvaders zijn ?

Zo'n grindweg werd merkwaardig aangelegd. Om te voorkomen, dat het grind naar de zijkanten van de weg gedrukt werd (de weg was in het midden hoger) stonden langs de zijkanten om en om palen. De wagens moesten min of meer zig-zaggend over de weg gaan. Deze palen werden iedere avond weggehaald en de volgende morgen weer geplaatst. Zo hield men de weg zo lang mogelijk in min of meer berijdbare conditie.

Het toekomstig rijwielpad zal wel minder intensief onderhoud vergen.

A.Th.J. van Tongeren.

BRUGUMSKNECHTE

*****

(Uit: Archief Oudheidkundige Vereeniging "De Graafschap", mei 1941,
door A.J. v.d. Laar, voormalig burgemeester van Lichtenvoorde.

Daar ik mij indertijd interesseerde voor het lied van de "Bruugumsknechte", waarvan ik telkens iets vernam, doch slechts de eerste regels, wanneer ik ter bruiloft werd uitgenoodigd, stelde ik mij in 1917 in verbinding met een paar Lichtenvoordsche jongelui, die ik verzocht mij dat lied eens in zijn geheel in schrift te doen toekomen. Na een paar maanden wachters, kwam ik in het bezit van het gevraagde.

Sinds voormeld jaar is het in mijn boekenkast opgeborgen geweest, todat ik het dezer dagen wederom in handen kreeg. Nu dacht ik, laat ik het aan de vergetelheid onttrekken en het doen opnemen in het Archief van de Oudheidkundige Vereeniging "De Graafschap".

Een ingezetene van Lichtenvoorde, hier geboren en getogen, vond ik bereid de aanspraak in de Achterhoeksche taal over te zetten, terwijl iemand uit de buurtschap Zieuwent mede daar geboren en getogen, mij inlichtingen gaf, wie de "eer" toekomt "Bruugumsknechte" te zijn en welke "onderscheidingsteekenen" bij het doen der Aanspraak worden gedragen.

Volgens het gebruik zijn de oudste broers van den bruidegom en van de bruid de aangewezen personen; hebben zij geen broeder in de familie of is de broer te jong of te ongeschikt voor het vervullen van het "eerebaantje", dan wordt als plaatsvervanger een neef gevraagd, resp. behoorende tot de familie van den a.s. man of de a.s. vrouw.

Wanneer een neef het "eerebaantje" moet vervullen, dan wordt er ook wel eens omgezien naar een ouden vertrouwden knecht, dat is iemand, die dan reeds jaren bij de familie inwoont; hij krijgt dan de "eer" van het ter bruiloft-uitnodigen.

De bruiloft-uitnoodigers zijn getooid met een fleurig takje met rozen op de pet of hoed, alsmede op de borst. In hun hand dragen zij een Spaansch rietstokje met dito versiering. Zijn er geen roosjes voorhanden, dan versieren zij zich met een kleurig fleurig strikje. Vroeger gingen zij te voet. Tegenwoordig wordt het "noodigen" veeltijds per fiets gedaan.

Wanneer de Bruugumsknechte bij de voordeur hun aanspraak hebben gehouden, dan worden zij bij de boerenfamilie binnen gevraagd. Na het gebruik van een borrel gaat het tweetal wederom naar andere familieleden of kennissen.

Sterke beenen die dan de weelde kunnen dragen.

Ik hoop en vertrouw, dat ik vele lezers van het Archief genoeg doen door de "ANSPRAOK VAN DEN BRUUGUMSKNECHTE IN DEN ACHTERHDEK" te doen opnemen.

Hier zette ik mienen stok en staf
En legge miene complementen af.
Drieks Spekschoor is den Bruugum en
Hanne Wopereis is de Broed,
Dee verzeukt groot en klein, mooi en fijn,
Woensdag bi'j 't Spekschoor an huus.
Zoo a'j allemaole wal könt begriepen,
Löt zich nummes den dag van de katte bieten
Want alles steet op taofel klaor
En zee zingen en springen daor.
Etten is daor 't gebroek
En drinken ok in den Achterhook.
Daorbi'j krie'j 'n stuk van 't kalf,
Neet heel en ok neet half,
Maor an stukken; dat kan ok wal lukken.
En wat van de schinke, daor kö'j good op drinken
En 'n stuk van ne halven kop
Daor gao'j van veur en achterop.
En 'n stuk van den scholder
Dan wodt 't mien hoo langer hoo dolder.
'k Zal ow nog maer vertellen
Maor ik wet neet wat;
Ik heb 't op 'n breefken ehad
Daorumme hebbe ik 't mi'j in de hand eschrevene
Maor de dearne hef 't er mi'j weer uut esrevene.
En daor ik no'n betjen loch wil happen,
Kön i'j de rest van mienen kameraod wal snappen.

Heb i'j 't wal good verstaon
Dan zal ik met de rest wal wietter gaon,
I'j hebt daor kökkene, kamer dèle en alles klaor
Maor dat z'j wal zeen, a'j komt aldaor,
Meziek kumt er, maor ik wette neet wat,

Dansen mo'j, anders krie'j ne blaore an 't gat
Springen köj töt an den zolder.
Kö'j den neet raken
Dan mo"j 't maor wat minder maken.
Drinken krie'j jannever en beer,
'k Wette neet wat nog al meer.
De jongens good kaal um den bek,
Dat vindt de dearns o zoo net.
'N dearntje netjes in de kleere
Kan ok wal ne jonge eer'n.
Dansen doot ze paar an paar
Want as 't donker is dan geet 't raar.
En ne veurdracht maken veur 't publiek,
Dat kan ok ieder - en - eene neet.
Kleere antrekken maor neet te fijn
De Bruugum en de Broed wilt graag de fijnsten zijn.
't Löp mi'j haoste deurmekare
En ik wil der maor 'n ende an maken;
Mi'j duch, dat het no wal kan
En kriegt de flessche maor es an.

- o -

VERPONDINGSADMINISTRATIE LIEVELDE ANNO 1647.

=====

109-05-03	Passche. Joncker Buloe. Boulant 9 molder tientvrij, Weylant 3 daghmeijens, pacht 3 daelder 1 vercken of 3 daelder ende 6 pond vlass. Hof 1 sch. Ponts. 10 gl.	118-15-06
18-00-00	Schæepmate, 't Clooster te Groll. 5 daghm. voor 18 gl.	
76-08-00	Eeftinck. Goosen Haefkens weduwe. Boulant 8 molder, tientvrij, derde gerf. Hoyalant 3 dagh meyens, doet 7 daelder. Gaet uit den Jordan 2½ molder an Brockinck te Vreden ende 1 molder Coppelhaver ende 2 dagh helpens met de peerdens. Daervan de bouman geeft 2 deel en de Lantvrouw één deel. Hof 1 schepel, Pontschatting 10 gulden.	83-01-10
58-01-00	Op de Stege of half Coelmis. Tonnis Kistemaker Boulant 6 molder, tientvrij, derde gerf. Hof ½ sch. Drie dagh grasmelijens. Pacht 5 daelder of 2½ dl. Uit de hof ½ schepel miskoorn. Ponts. 6-09-08.	63-07-10
4-10-00	Henrich op de Stege. 1½ schepel, tientvrij met ½ dagm. op.	
101-01-00	Gelsinck, Raetsheer Cappel. Boulant 10½ molder, tientvrij op de derde gerf, 3 daghmeijens. Pacht 10 daelder ende 6 pont vlass, Gaet uit 1 molder Coppelhaver ende 2 hoender. Een schepel miskoorn ende Predicant te Grolle. Hof ½ schepel. Pontschatting 10 gulden.	109-17-09
4-19-10	Weduwe Gelsinck heeft 2½ schepel tientvrij.	
58-01-02	Heminck. Joncker Plettenborgh. Boulant 7 molder, tientvrij, derde gerf. Een dagh grasmelijens. Pacht 1 vercken of 3 daelder, 4 pont vlass. Hof 3 schepel. Pacht 6-08-00.	64-06-10
66-15-08	Bloemendael. Hermen Cock, Herman Bijvanck ende Jan ten Knippenborgh. Boulant 9 molder, tientbaer, half an de Armen te Groll, half aen Heer Suurhuis. De vierde gerf. Een dagh grasmaelijens. Pacht 3 daelder, 8 pont vlass. Hof 1 spint. Pontschatting 8-04-00.	72-11-10
50-04-07	Kleine Braeck. self eygenaer. Boulant 4 molder tientvrij Hof 2 spint, 2 daghmeijens. Pontschatting 3-03-00.	54-12-00
7-10-00	Halve Reiner Schroer, Geert ter Moller, 2½ dagh gr.m.op.	
10-10-00	Wermate. Hendrick Dercks 3½ daghmeijens op.	
7-10-00	't Andere halve Reiner Schroer. Henrich Nijenhuis, 2½ daghmeijens op.	
11-00-09	Henrick Bomer. Huis ende Hof 3 schepel, tientvrij, in Lievelde doet 12 gulden.	

60-05-05	Nijenhuis, Jan Derocke, Bernt Ovaljonck. Boulant 8 molder, tientvrij, derde gerf. 3 daghmeijens. Voor huis ende hof helpt hij zijn Lantheer 5 daghen met de peerden, 's daaghs 1 gulden. 3 pont vlass. Hof 1 spint. Pontschatting 5 daelder 12 stuiver.	75-05-10
20-11-02	Hennekes, Derck Henkis kinderen. Boulant ende Hof 6 schepel, 2 schepel tientbaer, half an de Armen te Groll, half an Heer Suurhuis. Pacht 14 dl. Ps. 2-06-00.	22-07-00
105-04-08	Tenckinck, Joncker Buloe. Boulant 16 molder, tientvrij 3 daghmeijens. Pacht 6 daelder ende 6 pont vlass. Hof $\frac{1}{2}$ schepel. Pontschatting 10 gulden.	114-09-01
76-14-06	Lemeler. Geestelick. Boulant 9 molder, tientbaer an Pletteborgh, 4e gerf voor 45 daelder. Huis, hof ende inslagh 7 daelder, Hof 1 schepel. Ponts 8-02-6.	83-08-00
1-09-11	De bouvrouw heeft 3 spint tientvrij.	
120-17-08	Connegoer. Geestlick. Boulant 11 molder, vrij lant voor 77 daelder. Huis, hof ende inslagh voor 6 daelder. Hof 3 spint. Twee daghmeijens. Ponts 10-07-00.	131-08-00
7-09-08	De bouman heeft 5 schepel nieuw weilant tientvrij.	
24-15-00	't Clooster te Groll 11 dagh grasmeijens voor.	
29-05-01	Spyckers stedeken. Thijs Peters. Boulant 2 molder, 3 schepel tientvrij, derde gerf. Een hoexken hoijgront $\frac{1}{2}$ daghmeijens voor 5 daelder. Hof 1 schepel. Ps. 3-08-00	31-15-10
26-18-10	Hafkes stedeken. Tonnis Huntinck. Boulant 2 molder 1 s. hiervan 1 molder tientbaer, half an de Armen te Groll ende half Suurhuis Vicarie. Van het tientbaere de 4e gerf. Een hoexken weilant van 1 schepel tientbaer, geeft jaerlix 8 dl. Hof 1 spint. Ponts. 2-06-00.	28-14-10
3-19-11	Berent Wessels in de Somer Esch 2 s. tientvrij, 2e gerf.	
7-19-11	Idem, heeft in den Somer Esch 4 s, tientvrij op de 3e g.	
7-19-11	Lubbert Smenck heeft een stuxken in 't Luttekenhus $1\frac{1}{2}$ molder tientvrij end gaet uyt $2\frac{1}{2}$ schepel rogge an 't Gasthuis te Grolle.	
2-05-00	Jan Hummelinck heeft een stucken lant... Luttekenhus ligt voor weilant $1\frac{1}{2}$ schepel tientvrij op.	
5-19-11	Berent Wessels 3 schepel tientvrij in den Somer Esch, 3e gerf	
2-19-10	Berent Eelderinck $1\frac{1}{2}$ schepel in de Somer Esch tientv. 3e gerf	
3-09-11	Tonnis van Raede heeft $2\frac{1}{2}$ s. in den S.E. tientb. an de Pastorie Groll.	

- 4-09-11 Noch 3 schepel veltlant tientvrij.
- 7-10-00 In de Somer Esch 4 schepel tientvrij. Geestlick.
Voor 5 daelder. Horigh in 't Wallerbos.
- 2-14-00 Berant Maes heeft in de S.E. 2 s. tientb. an de Pastorie te Groll.
- 1-07-00 Noch 1 schepel tientbaer an de Pastorie te Groll.
- 4-01-00 Gerrit Wansinck in de Somer Esch 3 sch. tientb. P. te G. op de 4e gerf.
- 6-19-10 Derck Wyckerinck 3½ schepel, tientvrij, op de derde gerf.
- 2-19-10 Noch op den Somer Esch 1½ schepel tientvrij, lichte gerf.
- 146-08-00 Braeck. Geestelick. Verpacht voor 91 daelder. 3 koeweiden. 158-08-00
Hof ½ s. Voor huis, hof ende inslagh 10 daelder.
- 12-19-09 Coene te Braeck. 6½ schepel tientvrij.
- 51-10-02 Bergynck. Half de Heer van Styrum, half Geertjen Bargynck, 55-19-09
'd Eene halvescheit is leenbaer te Vreden.
Boul. 6 molder 2 s. tientvrij, 3e gerf, ponts. 6 gl.
- 2-19-10 Jurien Bargynck. 1½ schepel, tientvrij. Uit de halvescheit
die Leenbaer is gaet 1 m. 1 s. rogg. 1 m. garst an de
Abdie te Vreden.
- 52-10-09 Besselinck. Geestelick. Boulant 7 molder, tientbaer half 57-02-00
an de Armen te Groll, half an de Heer Suyrhuis Vicarie,
voor 31 daelder. Een dagmeijens, ende huis ende hof
4 daelder. Den hof 1½ spint. Hieruit gaet ¾ daelder an
de Abdie te Vreden. Pontschatting 6-18-00.
- 26-13-04 Boessinck. Embert Tanckinck. Boulant 5 molder, tientvrij,
3e gerf, 3 daghmeijens, huis ende hof 8 daelder.
Hof ½ schepel. Hier gaet uit 2 schepel rogg tot tiende
an het Amphuis te Lichtenvoorde ende 2 sch. Coppelhaver.
Pontschatting 8-02-00. tot last des Lantheeren.
In Heer Suyrhuis Vicarie 3½ molder tientvrij, uitgenomen
1½ schepel half an Suyrhuis ende half an de Armen van
Groll, lichte gerf.
- 107-19-09
- 107-19-09 Haelinck. Berent Wansinck. Boulant 11 molder, tientvrij 117-07-09
derde gerf. An 't Gasthuis te Groll jaerlix 4 molder
1 schepel rog. Voor 6½ dagh meyens, huis ende hof
11 daelder, 1 vercken of 3 daelder, 5 pont vlass,
1 schepel miskoorn. Hof ½ schepel. Ponts. 10.07-00.
- 58-06-05 Jukinck. Jan Brant ende Gosselinck ten Roller. 63-07-10
Boulant 7 molder, tientbaer half an de Armen te
Groll, half an Suyrhuis. Hof ½ schepel. Hoeygront ende
inslagh 2½ koeweide. Daervoor met huis ende hof 16
daelder. Beswaer 1 molder Coppelhaver, 2 hoender,
1 schepel miskoorn-met een hoen, 8 st..... an Sijn
Genade. 1 voeder hoftorf met 2 voerdiensten.
Pontschatting 3 daelder.

99-06-09	Efferinck. Berent Weninck. Boulant 8 molder minder 1 schepel, tientvrij. Weidegront 5½ meyens. Pacht 5½ daelder. 1 vercken of 3 daelder, 3 pont vlass, 4 hoender, 6 dagh helpen met de peerden. Hof 1 sch. Ponts. 6-18-00.	86-04-09
11-19-10	Berent Efferinck in den Somer Esch twee stuck saeylant groot 6 schepel, tientvrij.	
90-10-06	Hoesels. Geestelick. Boulant 11 molder voor 56 daelder, tientbaer op de 4e gerf an de Pastorie te Groll. Voor huis ende hof 5 daelder. Hof 1 sch. Ponts. 10-07-00	98-08-00
50-12-00	Grootenhuis. Vicariengoet. Boulant 7 molder, tientbaer ande Pastorie te Groll. Voor huis en de hof 2 pont vlass, 6 hoender of 3 daelder.	
3-00-00	1½ dagh grasmeyens 4 daelder, 3 dagh helpen met de peerde.	
6-00-00	Gese Clumper, een stukken lants met een stukken gaerdenlant 1½ spint doet 4 daelder. Hof ½ s. Ponts. 10-07-00	
82-13-02	Hummelinck. Vicariengoet. Boulant 9 molder, tientvrij, de derde gerf, vijf dagh grasmeyens met huis end hof, 5 pont vlass, 1 vercken, ad 3 daelder, 5 dagh helpen met de peerde. Hof 1 schepel. Pontschatting 10-07-00 Herman ande Brake in een hutte, hof 1 schepel.	89-17-10 Pro Deo
6-19-10	Elderinck 3½ schepel, tientvrij, 3e gerf.	
84-14-06	Weninck. Arent ende Geert te Moller. Boulant 9 molder, tientvrij, 3e gerf. Hof 1 schepel. Noch 4 daghmeyens voor 5 daelder, een vercken of 3 daelder, 4 pont vlass, Hier gaet uit an schepeltiende 3½ molder rogg ande Geestlickheit. Een Rijksdaelder bloettiende. Noch 1 sch. miskoorn, komt te Groll. Pontschatting 10-07-00.	92-01-10
4-10-00	Gerrit ten Wopenreys 2 dagh grasmeyens voor.	
3-00-00	Arent te Moller, 2 molder tientvrij. Hof 1 spint. Huis ende hof geset op 2 daelder.	
15-19-11	Hier gaet uit een schepel ruevesaet in de gemeente.	18-19-11
72-13-05	Staeteler. Berent met sijn soon Derck. Boulant 8 molder, tientvrij, 6 daghmeyens ten deel hietveldigh. Met huis ende hof op 10 daelder. Hof 1 schepel. Ps. 10-07-00.	78-19-10
19-06-04	Jickinck, self eygen. Huis, hof ende 5 schepel, tientvrij, ende 2 dagh meyens op 14 daelder.	
2-05-00	Berent ten Bussche. ½ van een dagh grasmeyens, doet	
4-19-10	Weduwe ter Braeck, 2½ schepel, tientvrij. 3e gerf.	

5-19-10	Henrick Derckssen, een stuck slecht lant op de derde gerf, tientvrij. Pontschatting 6-06-00	
178-01-09	Wycherinck. Heer van Croonenbergh ende Lantdrost tot Zutphen. Boulant 12½ molder, tientvrij, derde gerf. Huis, hof ende 7 dagh grasmeyens, 17 daelder, 1 vercken of 3 daelder ende 6 pont vlass. An 't A. Lichtenvoorde tottient 7 schepel min 1 spint rogge, noch een Ryxdaelder bloettient. Een schepel miskoorn te Groll, alle tot last des pachters. Hof 1 schepel. Pontschatting 10-07-00.	150-01-09
95-02-10	Eberinck. Berent van Buloe. Boulant 8 molder, tientvrij. Hier gaet af an Sijn Genade voor tient 2 molder rogge. 2 hoexken weidelant, 5 dagh grasmeyens voor 8 daelder. Noch voor huis en de hof 4 daelder end 7 pont vlass. Hof 1 schepel. Pontschatting 6-18-00.	103-08-04
5-19-11	Vicarie te Grolle. 3 schepel. 3e gerf anden Pastoor.	
26-03-05	Pondesgaerden. Jan ter Hofstee, Huis ende hof ½ molder op 1½ daelder. Noch 2 molder tientvrij. Pontschatting 1-16-00.	28-08-11
6-15-00	Henrick op de Stege wonende in een hutte heeft 1 schepel tientvrij ende ½ dagh grasmeyens op 4½ dl.	
13-16-00	Gebbinckgaerden. Herman Rooks. Een hutte met 5 schepel end een dagh grasmeyens op 10 daelder.	
46-14-08	Reinertsstede. Self eygen. Boulant 7 molder, waervan 2 molder tientbaer, half an de Armen, half an Suyrhuis, met den bloettient. Hof 1 spint.	50-15-12
1-00-00	Noch een kleyn hoexken weidegront op 20 stuiver.	
24-00-00	Armen te Lichtenvoorde 2 molder, waervan 2 schepel tientbaer an de Armen end Suyrhuis.	
7-10-00	Heer van Croonenbergh 2 stuxkens weydegront van 2 daghmeyens voor 5 daelder. Pontschatting 7-18-00.	
56-17-01	Koelmans. Selfs eygen. Boulant 6 molder, tientvrij derde gerf. Huis, hof ende weidegront, 3 daghmeyens voor 5 daelder, een vercken of 3 daelder daervoor. Hof ½ schepel. Pontschatting 5-15-08.	61-15-10
27-17-05	Kleyn Tanckinck. Bernt Staeteler. Boulant 3½ molder, tientbaer den Armen te Groll ende an Suyrhuis. Drie daghmeyens, huis ende hof op 5 daelder. Hof ½ schepel. Pontschatting 4-04-00.	30-05-10

- 5-19-11 Jan te Darstharst op de Parskamp. 3 schepel, tientvrij, derde gerf.
- 15-19-11 Ringenbergschen camp, Albert Boickinck cum suis. 2 molder tientvrij.
- 7-10-00 Paulusmate. Herman Gaetman en de Truycken Fockinck. 2 daghmeyens, end is an d'eene sijdt slot engront, dat men het bij sommige jaeren uit het water moet laten ruimen.
- 12-00-00 Jan Hackebroeck ende Aeltjen Silvolden, een mate in Lievelede gelegen, is groot 4 daghmeyens op 8 daelder.
- 10-12-04 Bernt Schoemaker. 5 schepel, kan doen 5 daelder ende 3½ schepel rogge, die te Grolle in Gasthuis.
- 2-19-11 Berent Schoemaker een stuck weilant op.
- 2-00-00 Noch een hoexken weydelants gelegen in Lievelede, ½ koewei op.
- 8-04-09 Noch den Nascamp, is nieuweveltlant 5½? schepel, tientvrij.
- 7-09-10 Herman Krijgers, een stuck gelegen in Eefsel, 5 schepel, tientvrij, slecht lant.
- 7-19-11 Wed. van Jan Egberts op den Somer Esch, 1 molder, tientvrij.
- 12-00-00 Borgemeyster Schaelen van Groll, een maat in Lieveled, groot 4 daghmeyens op.
- 3-19-11 Dries ter Hoeve, 2 schepel, tientvrij, 3e gerf.
- 3-19-11 Noch ½ molder, tientvrij, 3e gerf.
- 11-00-09 Derck Rumaet, huisken ende 7 schepel, tientvrij op 8 daelder, 12 gulden. Pontschatting 1 daelder.
- 6-00-00 Jonckheer Nagel, een hoexken hoygront in Lievelede, 2 daghmeyens, op 4 daelder.
- 9-19-10 Jan Walderbuscg heeft in de Somer Esch 5 schepel Grolsche maat, tientvrij, hoert onder het Wallerbusch.
- 3-19-11 Henrick Wallerbusch heeft in den Somer Esch 2 schepel Grolsche mate, tientvrij, hoert onder het Waller busch.
- 63-19-10 't Clooster te Groll heeft in de Heerlicheit Lichtenvoorde ettelicke stucken lants, tesamen 8 molder, tientvrij, derde gerf, Noch een hoexken weidegront op 4 daelder. Hier gaet uyt 3½ schepel rogge an den Heer van Croonenborgh.
- 8-04-09 Warner Wissinck, een kampken, groot 5½ schepel, tientvrij, 3e gerf, waterssuchtigh slecht lant.

2-14-00	Noch een stukken in den Somer Esch groot 1½ schepel, tientbaer ande Pastorie te Groll.	
11-19-02	Tonnis Rentinck, huis ende 3 schepel, tientvrij. Noch in den Esch 2½ schepel, tientvrij.	13-00-00
12-00-00	Herman ter Viel in de Ruemate, 4 molder, tientvrij slecht lant, doet.	
9-19-10	Willem van Selft, 5 schepel roggen end 3 s. boekweit voor. Suyrhuis Vicarie. De halve Wezelmate ?	
7-10-00	groot 3 daghmeyens doet.	
2-10-00	Willemken van Selft, een hoeck nieuwlants ½ molder, tientvrij, voor.	
27-02-04	Brockhaer. Tonnis Hummelinck. Boulant 9 schepel, hiervan 3 schepel tientbaer an de Armen ende Suyrhuis. Huis ende hof 1½ spint. Groenlant 1 daghmeyens 9 daelder.	29-10-10
1-07-00	Berent ten Tiller. 1 sch, tientb. an de A. ende Suyrhuis	
109-06-06	Hilderinck. Joncker Voorst en Gosselinck te Moller. Boulant 9 molder, tientvrij. Hoygront 3 daghmeyens, 6 daelder. Van huis ende hof 6 pont vlass. Hier gaet uit 6 schepel mancksaet ende 1 molder rogg an Plettenborgh tot last des pachters. Hof 1½ schepel. Pontschatting 9-18-00.	118-18-10
5-19-11	Jan Hummelinck, 3 schepel, tientvrij, de derde gerf, Hieruit 1 molder rogge an 't Gasthuis te Groll.	
5-19-11	Berent Wessels. 3 schepel, tientvrij op 3e gerf.	
3-00-00	Jan Rentinck huis, geset op 2 daelder.	
5-19-11	2 molder gesaais, tientvrij.	
15-00	Noch een hoeck weidegront omtrent ½ daghmeyens op.	
90-17-01	Aevinck. Sijn Genade Heer van Lichtenvoorde, Boulant 7 molder, 3 schepel tientvrij.	98-15-02
	Voor huis, weigront 2 daghmeyens, de pontschatting 1 vercken of 3 daelder, 6 hoender, ½ sch. Miskoorn. Hier gaet uit 9 schepel an Brockinck te Vreden. Hof ½ schepel. Pontschatting 10-07-00	
	Berent ten Bussche, een hoymate 2½ daghmeyens, doet 8 daelder, hieruit gaet 9 schepel rogg an Brockinck te Vreden. Pontschatting 10-07-00.	
	Huininck. Sijn Genade. Boulant 8½ molder, tientvrij Voor huis ende hof 2 vercken of 10 daelder, 6 hoender, 2 daghmeyens. Hof ½ schepel.	111-00-00

30-02-10	Kupp Pass. Herman Huinck, 4½ molder, tientbaer an de Armen ende an Suyrhuis. Hof 1 spint. Pontschatting 3 Rijxdaelder, 1 schillinck.	30-02-10
147-01-05	Sticken. Half het Gasthuis van Groll, half den Heer van Croonenbergh. Boulant 11 molder, 1 schepel, tientvrij, 3e gerf, Hoygewas 4 daghmeyens voor 8 dl. noch 1 vercken of 3 daelder, 4 hoender end 3 dagh. helpens met de peerde. Hof 3 spint. Ponts. 10-07-00.	116-07-08
61-10-04	Gaspenvelt. Gerrit Jeremiasz. te Zutphen Boulant 7½ molder, tientvrij. Voor huis ende hof 1 daelder 3 pont vlass, 1 vercken of 3 daelder, 4 hoender ender 3 dagh helpens met de peerde. Hof 3 spint. Pontschatting 6-00-00. Hier gaet uit 3 schepel rogg met den bleottient van 1 Rijxdaelder an Sijne Genade. [Warner Rump = doorgehaald] Jan Swinck 4 schepel, tientbaer in de Munstersche tiende, 4e gerf.	73-07-09
18-17-10	Schuttenstede. Thomas ter Vile. Boulant 7 s. tientvrij, 3e gerf. Hof 1 spint, huis en hof 4 dlr.	19-19-10
3-15-00	Henrick Schoermate. groenlant 1½ daghmaeijens, slechte gront doet	
11-05-04	Dries Arrinck, huis ende hof ½ schepel end 5 schepel gesaeis tientvrij op 8 daelder 5 st. Pontschatting 3-9-0.	12-05-00
11-19-02	Hendersken Eelderinck, kleijn huis end 5½ sch. tientvrij, derde gerf.	12-19-10
12-11-11	Dries Francken, huis ende hof 6 schepel, tientvrij, slecht lant op 9½ daelder.	14-05-00
6-19-10	Erick in de Toldijck, 3½ schepel, tientvrij, derde gerf.	
7-05-00	Henrick Eeftinck, hutte ende hof van ½ schepel van sijn susters ende broeders gepacht voor 4 daelder 25 stuiver.	
3-19-11	Noch van den Esch 2 schepel, tientvrij, derde gerf.	
6-15-00	Geestelick landt in den Somer Esch.	
6-15-00	Een Goorken weidegront voor 4½ daelder.	
15-19-11	Henrick ten Moller, 2 molder, tientvrij, derde gerf. Tienden	
39-09-02	Brockinck te Vreden treckt jaerlix aan saettiende uijt Livelde de waarde van	

- 30-18-06 Plettenborgh soo sack als gerftiende in
Lievalde is begrotet op
- 72-11-00 D'Armen te Groll met heer Suyrhuis in qualiteit
als Vicaris hebben in Lievelde an tiende de waarde van
- 51-09-06 't Gasthuis te Groll heeft an saettient uyt
Lievalde de waarde van

Summa grossa deser Buyschap Lievelde 7 Jan. 1747
4146-09-07

Na afcortinge vande 12de ende 10de penninck
is de buyschap Lievelde bevonden uit te brengen

nementlick an landen	3873-19-09
end daervan de 6de penninck	3856-19-09
an huisen	642-16-07½
daervan de 9de penninck	17-00-00
te samen	1-17-09 ¹ / ₃
De lasten vande Heerlicheit Lichtenvoorde zijn bevonden	644-14-06
	158-01-00

Silvolde, mei 1985.

B.J. Dorrestijn.

Digitale bewerking
Henk Hanselman
2013